

Rudincová, B.: Typy pojmenování v současné ruštině (Zejména v podnikatelské oblasti). Ostravská univerzita, Ostrava 2001, 210 s.

Jedním z aktuálních úkolů jazykové rusistiky je sledování dynamických tendencí probíhajících na všech úrovních jazykového systému současné ruštiny, zejména pak v oblasti slovní zásoby, v níž se nejzřetelněji odrážejí transformační procesy zasahující všechny oblasti života ruské společnosti. Komunikačními sférami, které se v této souvislosti těší největšímu zájmu odborníků, jsou jazyk médií a oblast hospodářské praxe, kde se lexikální dynamika ve srovnání s předcházejícím obdobím projevuje nejmarkantněji.

Těmito a některými dalšími dílčími otázkami se ve své monografii *Typy pojmenování v současné ruštině* zabývá také ostravská rusistka Blažena Rudincová, která ve své první knižní publikaci syntetizuje poznatky, nashromážděné jednak několikaletým soustředěným badáním na poli ruské slovo tvorby, zejména pak v oblasti kompozičních pojmenování právě se zaměřením na komerční komunikační sféru, jednak při vlastní lexikografické práci na vynikajícím překladovém slovníku¹ pro tuto oblast komunikace, která jí poskytla jak rozsáhlý lexikální materiál, tak další impulsy k zamýšlení se nad pojmenovacími procesy v současné ruštině v rovině teoretické. Právě toto šťastné spojení teoretického i aplikovaného přístupu ke zpracování jazykového materiálu činí z prací tohoto typu cenné syntetizující prameny, u nichž si čtenář může být jist, že „autor ví, o čem píše“. To platí v plné míře i o práci B. Rudincové.

Sama autorka si v práci vytkla za cíl popsat aktivní procesy, které probíhají v oblasti tvorby ruských pojmenování od poloviny 80. let po současnost, a vymezit produktivní typy pojmenování v širší odborné, zejména ekonomické sféře z hlediska funkčně-strukturálního. Jako základní metodu popisu autorka zvolila onomaziologické hledisko, vycházející z pojmenovacích potřeb mluvčího a hledání odpovídajících vyjadřovacích forem. Práce je pojata jako srovnávací studie v plánu rusko-českém, je však nutno říci, že porovnávací hledisko je důsledně sledováno především v rovině konkrétní ekvivalence (uvádění českých protějšků ruských pojmenování), v teoretických výkladech je porovnávací hledisko uplatňováno v nestejně míře, u některých dílčích pojmenovacích typů (např. kompozičního tvoření) je téměř úplně postrádáme. Přesto jsou zjištěné a uvedené způsoby rusko-české ekvivalence a jejich interpretace na pozadí obecných typologických rozdílů mezi oběma jazyky cenným výtežkem provedené analýzy. I když získané poznatky potvrzují přetrvávající typologickou symetrii obou jazyků, nejsou bez zajímavosti dílčí konstatace rozdílného uplatňování podobných strukturálních pojmenovacích typů z hlediska stylistického či kvantitativního. Pro nová pojmenování v ekonomické sféře autorka formuluje závěr, že pro češtinu je příznačné vytváření celých řad jednoslovných pojmenování, která jsou tvořena především derivací. V ruštině se zároveň s tímto slovo tvorným postupem v hojně míře uplatňuje i kompozice, abreviace a také tvoření komplexních pojmenování. V tomto smyslu lze

¹ Vavrečka, M. – Rudincová, B. – Hrdlička, M.: Česko-ruský slovník pro hospodářskou sféru a Rusko-český slovník pro hospodářskou sféru. Praha 1999.

sledovat větší odklon ruštiny od flectivnosti a v oblasti tvorby pojmenování nárůst analytických a aglutinačných rysů.

Kniha B. Rudincové je členěna do dvou hlavních častí. V první části autorka podává přehled stavu řešení obecných otázek teorie pojmenování v české a ruské lingvistice, zejména v pracích M. Dokulila, J. Filipce, J. Hausera, K. Horálka, J. Horeckého, N. D. Arutjunovové, I. S. Uluchanova, Je. A. Zemské a dalších, a věnuje pozornost také popisu dynamických tendencí ve vývoji ruské slovní zásoby ve sledovaném období, jak jsou popsány v existující odborné literatuře. Zdůrazňuje zejména projevy demokratizace jazyka v oblasti slovo tvorby, dále procesy deideologizace, internacionalizace či zdůrazňování osobnostního prvku v okazionálním tvoření nových slov. Okrajově je zmíněna také problematika lexikálního přejímání, která však nestojí v centru autorčiny pozornosti.

Vlastní jádro práce tvoří druhá část, věnovaná konkrétní analýze jazykového materiálu podle jednotlivých typů pojmenování, přičemž nejde o vyčerpávající popis všech pojmenovacích struktur, ale pouze o vymezení produktivních typů pojmenování z hlediska synchronní dynamiky lexikálního systému současné ruštiny. Největší pozornost je přitom věnována substantivní nominaci, jejíž centrální postavení v onomaziologickém systému vyplývá z potřeby pojmenovávat substance jako základní jednotky poznání okolního světa. Vedle derivace substantiv jsou zvláštní podkapitoly věnovány otázkám kompozitního tvoření, apozitivním spěškám, komplexním pojmenováním (sdružená pojmenování, multiverbizace) a univerbizaci.

B. Rudincová patří k tematicky konzistentním badatelům, kteří nemají tendenci tékat od jednoho tématu k druhému, ale snaží se své badatelské pole prozkoumat důkladně a ve všech souvislostech. Věrnost tématu, důkladnost a zasvěcenost autorka osvědčuje i ve své první knize, která by rozhodně neměla chybět v knihovně žádného rusisty, který se zabývá komparativním studiem ruštiny a češtiny na úrovni slovní zásoby a slovo tvorby.

Jiří Gazda

Netradičný pohľad na jazykovú nomináciu

Sokolová, J.: Tri aspekty jazykovej nominácie. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, 2002. 104 s.

Začiatkom tohto roka vyšla zaujímavá, systematická a v istom slova zmysle aj novátorská práca o problematike jazykovej nominácie. Jej autorkou je známa slovenská rusistka Jana Sokolová, ktorá sa na stránkach odborných periodík prezentovala celým radom závažných štúdií a článkov. Nemožno opomenúť ani jej knižné publikácie *Krátky rusko-slovenský slovník trhovej ekonomiky* (Nitra, 1995) a *Ruská obchodná a úradná korešpondencia. Modely konvenčných fráz* (Nitra, 1998), ktorými autorka reagovala na aktuálne požiadavky doby a ktoré zarezovali nielen v povedomí slovenských, ale i zahraničných rusistov.